

Ngày tàn của những lãnh đạo độc tài sẽ ra sao ?

Chi Phương /RFI

25/12/2022

Tấm áp phích in hình Adolf Hitler, Joseph Stalin và tổng thống Nga Vladimir Putin vào ngày 28/07/2014 tại Kiev, Ukraina. AFP/Archivos

Le Point ra liền hai số từ ngày 15-22/12, bắt đầu với câu hỏi : “Có ai đã từng nghĩ đến cái chết của Vladimir Putin sẽ ra sao ?”, đưa độc giả ngược dòng lịch sử được chia theo giai đoạn trị vì của các nhà độc tài như Hitler, Mussolini, Stalin hay Kadhafi, những người đều coi mình là bậc thánh thần. Họ được cho là bất khả chiến bại nhưng khi bị lật đổ, tất cả các điểm yếu bị hé lộ. Trên thực tế, đó là những kẻ đáng thương, bị cô lập.

Kết thúc Đệ Nhị Thế Chiến năm 1945, bức tường Berlin sụp đổ năm 1989 hay Mùa Xuân Ả Rập năm 2010, khi đã đến ngày tàn, buổi xế chiều của mình, số phận của mỗi nhà độc tài lại được định đoạt khác nhau, thường là không mấy tốt đẹp. Có người tự tử như Hitler, có người thì bị hành quyết dã man trước công chúng. Thế nhưng, cũng có người đã lọt lưới, chết trên giường bệnh như Pinochet, ông thậm chí còn có cả quốc tang. Một

số thì đi tị nạn ở nước khác. Điều đáng chú ý là những hậu quả về mặt tinh thần mà những nhà độc tài để lại, khó có thể biến mất ngày một ngày hai.

Còn những nhà độc tài vẫn tại vị thì sao ? Le Point cho biết, những hành động tàn bạo mà Putin gây ra ở Ukraina đã đẩy lên mong muốn công lý can thiệp vào. Trên thế giới, chỉ Toà Án Công Lý Quốc Tế La Haye có thẩm quyền đưa ra phán quyết với những lãnh đạo độc tài. Một giả thuyết được đặt ra đó là liệu Vladimir Putin sẽ được xét xử ra sao ? Liệu ông Putin có thể thoát khỏi vòng lao lý vì điều kiện sức khoẻ - một lý do truyền thống của Nga, hay là tự tử, giống như Hitler.

Trên thực tế, dù đã tồn tại 20 năm nay, nhưng chức năng của toà án La Haye lại không thực sự hiệu quả. Đại diện của toà án đã nhiều lần đến Kiev, nhưng khó có thể thực hiện điều tra. Le Point trích dẫn nhận định của giải Noel Hoà Bình năm nay, bà Oleksandra Drik, cho rằng nếu không trừng phạt tổng thống Nga thì chẳng khác nào kẻ độc tài đã giành chiến thắng. Theo bà Drik, dù chiến tranh chưa kết thúc, nhưng nhiều cuộc điều tra đang được thực hiện ở Ukraina để chứng minh tội ác xâm lược của điện Kremlin. Bà nhấn mạnh rằng những tội ác này đã xảy ra và cần phải xác định và trừng trị những kẻ phạm tội. Một số lãnh đạo như chủ tịch Uỷ Ban Châu Âu Ursula von der Leyen đã đề nghị mở một toà án đặc biệt để xét xử điện Kremlin về tội ác chiến tranh.

Le Point kết thúc số báo với chân dung của những lãnh đạo độc tài hiện vẫn nắm trong tay luật pháp, đàn áp chính dân tộc mình và đe dọa láng giềng, tiêu biểu là Tập Cận Bình của Trung Quốc, Kim Jong Un ở Bắc Triều Tiên, hay giáo chủ Ali Khameni ở Iran.

Vladimir Putin cũng là chủ đề được nhiều tuần san quan tâm phân tích. L'Express trích dẫn nhận định của giảng viên tại đại học George Town, bà Angela Stent, chuyên nghiên cứu về Nga, chỉ ra rằng Putin ngày càng cô độc ở Nga. Thêm vào đó, lãnh đạo của tập

đoàn bán quân sự Wagner, Prigojine, thân điện Kremlin, thường hoạt động bí ẩn thì nay đã lộ diện trước công chúng. Prigojine đã công khai chỉ trích sự yếu kém của quân đội Nga và đôi khi ranh giới giữa quân đánh thuê Wagner và quân đội Nga bị mờ nhạt. Hay trường hợp của lãnh đạo Tchechenia Ramzan Kadyrov, đã tự cho phép có quyền chỉ trích sự thất bại trên chiến trường của quân đội Nga. Bà nhấn mạnh đến khả năng Putin quan ngại về quyền hạn ngày càng gia tăng của những lãnh đạo quân sự này, cộng thêm những tin đồn về việc binh lính Nga bất bình.

“Một câu chuyện điên rồ về lịch sử của đế chế Nga” là tựa đề trang bìa của tuần báo l’Obs, ra liền hai số cho tuần này và tuần sau. Từ khi chiến tranh nổ ra ở Ukraina, nhiều nhà phân tích hay giới chuyên gia quân sự, địa chính trị cho đến các nhà tâm lý học đã cố gắng làm rõ, phân tích ý định của Vladimir Putin, đã từng khẳng định vào năm 2016 rằng “không có đường biên giới nào đối với Nga”. Tuần báo l’Obs dành hồ sơ lớn để tìm hiểu về đế chế Nga : làm thế nào mà từ một vùng lãnh thổ nhỏ bé nơi những người Viking sinh sống trở thành đất nước rộng nhất thế giới với khoảng 17 triệu km vuông như hiện nay. Lịch sử đã chứng minh tham vọng bành trướng của Nga từ nhiều thế kỷ qua.

Theo l’Obs, cách tốt nhất để hiểu được cuộc chiến tranh “điên rồ”, “ác liệt” đang diễn ra ở Ukraina, đó là lật lại những trang sử từ ngàn năm qua của Nga, từ Ivan Bạo Chúa đến cho đến Pyotr Đại Đế, hay nữ hoàng Catherine II, Vladimir Putin đều không ngừng mở rộng lãnh thổ, nhân danh Thượng Đế, Liên Xô hay dân tộc Slave vĩ đại.

L’Obs khẳng định rằng Putin bị ám ảnh bởi quá khứ, bởi lịch sử. Theo các nhà sử học, diện tích của nước Nga vào năm 1914 là 22 triệu km vuông, trong ba thế kỷ, đã mở rộng thêm hơn 50 000 km vuông mỗi năm, nhờ vào chiến thắng của Bolchevik và sự thành

lập Liên bang Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Xô Viết (Liên Xô) cũng như sự gia nhập của các nước “anh em” Đông Âu. Tuy nhiên, sự sụp đổ của Liên Xô năm 1991 đã đặt dấu chấm hết cho quá trình bành trướng này.

Theo tuần san l’Obs, “Putin bị ám ảnh bởi quyền lực và say sưa với chủ nghĩa dân tộc”, ông tôn thờ những Sa hoàng đã chinh chiến mở rộng bờ cõi. Tuy nhiên, trái ngược với những người tiền nhiệm, Putin không bác bỏ giai đoạn Cộng Sản, mà đã chọn lọc, cấm nói đến, như là những hành động “khủng bố” của Stalin hay Hiệp ước Xô-Đức đáng xấu hổ và đề cao cuộc “Chiến tranh vệ quốc vĩ đại” khi nói đến chiến thắng năm 1945 và bỏ qua cáo buộc của hàng ngàn phụ nữ Đức về việc bị Hồng quân hãm hiếp. Sự ảo tưởng của Putin đã dẫn đến cuộc chiến điên rồ, lấy cớ “phi hạt nhân hoá”, “phi phát xít hoá” để tấn công một quốc gia có chủ quyền, bằng việc gọi lại hình ảnh Hitler.

L’Obs đề cập đến quốc gia được thành lập bởi người Slave vào năm 988 ở Kiev Rus. Theo đó, Kiev là thủ phủ của người Rus, là cái nôi của dân tộc Nga, cũng là nơi mà Chính Thống Giáo ra đời. Do vậy, “Kiev phải là một thành phố Nga”. Kiev Rus là một di sản của quá khứ mà Nga và Ukraina đều tranh giành. Các Sa hoàng gọi nước Nga là “Đại Nga”, Belarus là những người "Bạch Nga" và Ukraina là “Tiểu Nga”.

Trong những cuộc xâm lược lớn mà các Sa hoàng tiến hành phải kể đến giai đoạn thôn tính vùng Siberia rộng lớn, băng giá âm 60 độ. Lúc đó, các lãnh đạo quân sự không ngần ngại cho đốt nhà những kẻ phản kháng, hãm hiếp vợ của những ai dám chống lại. “Giấc mơ Mỹ” của Nga là một tựa đề trong một bài đăng cùng hồ sơ, nói về những dấu tích về cuộc chinh phục Alaska của Nga từ năm 1784. Hay giấc mơ châu Âu của Catherine II Đại Đế, mong muốn kiểm soát biển Đen và đã sáp nhập Crimée. Vào thời điểm đó, Crimée thuộc lãnh thổ của đế chế Ottoman.

Tuần san cũng nhắc lại nạn đói 1932-1933 ở Ukraina trong khi chính quyền Stalin lại cho thóc lúa chất thành đống. Trước khi chiến tranh Ukraina xảy ra, Nga đã không ngừng gây áp lực tại biên giới của các nước thuộc Liên Xô cũ qua việc ủng hộ quân ly khai, như ở Gruzia. Theo l'Obs, cuộc xung đột xảy ra năm 2008 là cuộc đột kích đầu tiên của Putin, để thử nghiệm cho một cuộc chiến quy mô lớn hơn, như với cuộc xung đột ở phe ly khai, sáp nhập lãnh thổ và cấp hộ chiếu Nga.

Cánh tả ở Pháp điều đứng

Về thời sự nước Pháp, l'Express nói đến cuộc khủng hoảng trong Liên minh cánh tả NUPES, vốn đã giành được 146 ghế tại Quốc Hội trong cuộc bầu cử lập pháp và hy vọng có thể đối đầu với đảng Hồi sinh (Renaissance) của Macron.

Thế nhưng, dưới sự lãnh đạo của Jean - Luc Melenchon, liên minh lại có nhiều rạn nứt và khó đạt được đồng thuận. Nếu không nói là thất bại thì liên minh NUPES cũng đã không giành được chiến thắng nào, chưa kể đến những bê bối của các nghị sỹ trong liên minh này. NUPES đã làm suy giảm niềm tin vào liên minh trong bối cảnh nhiều hồ sơ quan trọng đang được tranh luận ở Quốc Hội, như cải cách hưu trí hay luật nhập cư. L'Express đặt câu hỏi liệu NUPES có thể trụ được vào năm 2023 hay không, nhất là khi cuộc bầu cử nghị sỹ châu Âu đang đến gần, nhiều nghị sỹ thuộc đảng Xanh chưa chắc đã muốn sát cánh với Liên Minh.

Với giọng điệu châm biếm, xã luận Le Point chỉ trích NUPES đã làm mọi thứ để phe cực hữu Tập Hợp Dân Tộc chiến thắng trong cuộc bầu cử tiếp theo. Như vậy nước Pháp sẽ rơi vào cảnh hỗn loạn như cuộc cách mạng 1789, NUPES có thể chớp lấy thời cơ để lập ra Quốc Hội và thay đổi các định chế, và không cần bầu cử. Trong một bài đăng khác, Le Point cho thấy cánh tả đã mất tín nhiệm tại nhiều thành phố nhỏ, đảng cực hữu Tập

Hợp Dân Tộc đã giành lấy cơ hội. Trong số hơn 200 khu vực bầu cử (circonscription), NUPES chỉ giành được hơn 30 ghế.

Le Point cũng quan tâm đến sự tín nhiệm của tổng thống Pháp Emmanuel Macron, có tăng nhẹ trong thời gian gần đây. Tuần san trích dẫn kết quả của một cuộc thăm dò cho thấy uy tín của Macron đã tăng thêm 2 điểm vào tháng 12, sau khi mất 7 điểm trong vòng 2 tháng trước đó. Đó chính là nhờ chiến lược ngoại giao của Macron, tổng thống Pháp đã thực hiện nhiều chuyến công du, cũng như thẳng thắn đưa ra lập trường, nhất là đối với Ukraina, cũng như nhờ các hỗ trợ cho người có thu nhập thấp trong bối cảnh lạm phát gia tăng.

Nhìn lại một năm 2022

Trong tuần san kết hợp 3 số, được phát hành từ ngày 15/12, Courrier International tổng kết lại những sự kiện nổi bật của năm 2022 theo từng tháng, qua những tranh minh họa dưới ngòi vẽ của họa sỹ André-Philippe Côté. Vào tháng Một, các cuộc biểu tình phản đối vac-xin và các biện pháp phòng ngừa dịch, tiếp diễn tại nhiều nơi, đặc biệt là ở Canada. “Đoàn xe tự do”, quy tụ nhiều xe tải, xe kéo và các xe phân khối lớn kéo về Ottawa, “đóng quân” trước Quốc Hội trong vòng 24 ngày. Đến tháng Hai, sự kiện không thể không nhắc đến đó là cuộc xâm lược của Nga vào Ukraina. Kể từ đó, sự kiện này hiện vẫn là tâm điểm thời sự quốc tế. Nga bị cô lập trên trường quốc tế bởi các trừng phạt từ phương Tây, vẫn tiếp tục oanh kích vào Ukraina, nhằm tới các cơ sở năng lượng của nước này.

Tổng thống Pháp Emmanuel Macron tái đắc cử vào tháng Tư và gia đình nhà độc tài Marcos Ferdinand Jr trở lại lãnh đạo Philippines vào tháng Năm. Tháng Sáu được đánh dấu bởi “cuộc chiến chống lại phụ nữ” ở Hoa Kỳ khi Toà Án Tối Cao trao quyền cho các

bang quyết định cho phép phá thai hay không. Vào hè năm 2022, cuộc khủng hoảng chính trị ở Anh nổ ra khi Boris Johnson từ chức thủ tướng vào tháng Bảy. Đây cũng là thời gian mà cựu thủ tướng Nhật Bản Shinzo Abe bị ám sát. Hè 2022 cũng là một năm xảy ra nhiều thảm họa khí hậu, với các vụ cháy rừng quy mô lớn ở nhiều nơi.

Sự kiện nổi bật vào tháng Tám đó là khủng hoảng ở eo biển Đài Loan khiến căng thẳng Mỹ- Trung lên đến đỉnh điểm sau chuyến thăm của chủ tịch Hạ Viện Mỹ Nancy Pelosi đến hòn đảo. Bắc Kinh đã mở các cuộc thao dượt quy mô lớn, đe dọa chủ quyền của Đài Bắc. Sang tháng Chín, sự kiện đáng chú ý đầu tiên đó là nữ hoàng Elizabeth II qua đời, khép lại 70 năm trị vì Anh Quốc và 15 nước thuộc khối Thịnh Vượng Chung. Tiếp đó là các cuộc biểu tình phản đối chính phủ Iran với quy mô lớn nhất từ nhiều thập qua, sau khi một cô gái Hồi giáo bị thiệt mạng vì không trùm kín đầu.

Vào tháng 10, Trung Quốc tiếp tục trở thành tâm điểm chú ý khi người dân phản nộ với các biện pháp hà khắc trong khuôn khổ chính sách Zero-Covid, trong khi thế giới đã mở cửa trở lại. Hàng ngàn học sinh, sinh viên của nhiều trường học cũng như người dân tại 18 tỉnh thành Trung Quốc đã xuống đường biểu tình. Tháng 11 xoay quay quả bóng tròn ở Qatar, ban tổ chức World Cup bị vô số chỉ trích về nhân quyền. Tháng 12 được đánh dấu bởi thỏa thuận mang tính lịch sử, bảo vệ đa dạng sinh học của 30 % diện tích Trái đất, được ký bởi đại diện hơn 190 quốc gia, tại Diễn đàn đa dạng sinh học COP15 ở Montréal.

Mừng giáng sinh thế nào để không có lỗi với môi trường

Vì là số cuối cùng trước lễ Giáng Sinh nên hầu hết các tuần san đều dành một mục riêng để nói về chủ đề này, từ ẩm thực cho đến văn hoá hay các vấn đề xã hội liên quan. Nếu như Courrier International đưa độc giả khám phá ẩm thực của thế giới thì Le Point

đề cập đến vấn đề tặng quà hoặc trang trí dịp Noel đối với những người bảo vệ thiên nhiên. Khoảng 100 000 tấn đồ chơi bị bỏ vào thùng rác mỗi năm. Tiêu thụ trong Noel chiếm 1% lượng khí phát thải gây hiệu ứng nhà kính. Le Point giới thiệu các cách mừng lễ Giáng Sinh mà không cảm thấy “có lỗi” với môi trường, như sử dụng các loại giấy bọc quà thân thiện, có thể dùng đồ cũ làm quà tặng hoặc tặng một cái cây; không nên tiêu tốn nhiều tiền bạc để mua đồ mới mà mặc lại đồ cũ.

<https://www.rfi.fr/vi>